

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง การเก็บรักษาต้นฉบับเอกสารของห้างหุ้นส่วนและบริษัท
ตามมาตรา ๑๐๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า ได้มีหนังสือ ที่ พณ ๐๘๐๓/๓๖๕๑ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้เคยหารือปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการเก็บรักษาเอกสารของห้างหุ้นส่วนและบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกามีความเห็นว่า เอกสารที่นายทะเบียนเก็บรักษาตามมาตรา ๑๐๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายถึง เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนและเอกสารที่กฎหมายบัญญัติให้ห้างหุ้นส่วนและบริษัทส่งต่อนายทะเบียน และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๒๒ ห้างหุ้นส่วนและบริษัทไม่ได้บัญญัติให้อำนาจนายทะเบียนในการกำหนดเอกสารที่เก็บรักษาไว้ให้บุคคลทั่วไปตรวจ ขอให้คัดสำเนาพร้อมด้วยคำรับรองว่าถูกต้องมอบให้ตามมาตรา ๑๐๒๐ ดังนั้น นายทะเบียนจึงกำหนดเอกสารดังกล่าวไม่ได้ รายละเอียดปรากฏตามเรื่องเสร็จที่ ๑๘๘/๒๕๓๐

กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้ปฏิบัติตามแนวคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าวข้างต้นมาโดยตลอด แต่โดยที่เอกสารดังกล่าวมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามการจดทะเบียนของห้างหุ้นส่วนบริษัทที่เพิ่มขึ้น และการส่งเอกสารที่กฎหมายกำหนดให้จัดส่งเป็นประจำทุกปี เช่น งบการเงินและบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น เป็นต้น ส่งผลให้กรมต้องรับภาระที่เกี่ยวกับการจัดเก็บเอกสารทั้งทางด้านสถานที่ อุปกรณ์ในการจัดเก็บ และอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นงบประมาณรายจ่ายที่สูงมาก และปัจจุบันกรมได้จัดเก็บเอกสารเกี่ยวกับการจดทะเบียนและเอกสารที่กฎหมายบัญญัติให้ห้างหุ้นส่วนและบริษัทส่งต่อนายทะเบียนลงในระบบคอมพิวเตอร์แล้ว ทั้งในรูปแบบของการบันทึกข้อมูลรายการจดทะเบียนและการ Scan ภาพถ่ายเอกสารเข้าระบบคอมพิวเตอร์ โดยมีระบบและวิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อความและสามารถนำกลับมาใช้ได้เหมือนต้นฉบับ ประกอบกับพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้บัญญัติรองรับในเรื่องการเก็บรักษาเอกสารหรือข้อความในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยให้ถือว่าการเก็บรักษาเป็นเอกสารต้นฉบับตามกฎหมายแล้ว

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า จึงขอหารือปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการเก็บรักษาต้นฉบับเอกสารของห้างหุ้นส่วนและบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และเอกสารตามกฎหมายอื่น รวม ๒ ประเด็น คือ

๑. กรมจะจัดเก็บรักษาต้นฉบับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนและเอกสารที่กฎหมายบัญญัติให้ห้างหุ้นส่วนและบริษัทส่งต่อนายทะเบียนไว้ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยทำลายเอกสารต้นฉบับดังกล่าวที่เก็บรักษาไว้ตั้งแต่จัดตั้งจดทะเบียนจะได้หรือไม่ ทั้งนี้การให้บุคคลทั่วไปตรวจคัดสำเนาพร้อมคำรับรองว่าถูกต้องสามารถดำเนินการได้จากข้อมูลที่จัดเก็บไว้ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

อนึ่ง แนวทางปฏิบัติดังกล่าวกรมจะนำไปใช้กับการจัดเก็บเอกสารตามกฎหมายอื่นที่กรมมีหน้าที่รับผิดชอบ ได้แก่ เอกสารทางทะเบียนบริษัทมหาชนจำกัด เอกสารเกี่ยวกับการจดทะเบียนพาณิชย์ เอกสารเกี่ยวกับการขออนุญาตและการขอหนังสือรับรองการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว เอกสารเกี่ยวกับหอการค้าและสมาคมการค้า เอกสารงบการเงินและบัญชี ตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชี จะได้หรือไม่

๒. ในกรณีที่จะต้องจัดเก็บเอกสารต้นฉบับ หากห้างหุ้นส่วนและบริษัทได้จดทะเบียนเลิกและเสร็จการชำระบัญชีแล้ว กรมจะต้องเก็บรักษาเอกสารเกี่ยวกับการจดทะเบียนและเอกสารที่กฎหมายบัญญัติให้ห้างหุ้นส่วนและบริษัทส่งต่อนายทะเบียน ซึ่งมีใช้เอกสารตามมาตรา ๑๒๗๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไว้ต่อไปหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวโดยมีผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า) และผู้แทนสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ) เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียดและข้อเท็จจริงแล้ว มีความเห็นดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง เห็นว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๒๐^๑ ได้กำหนดให้บุคคลทุกคนเมื่อได้เสียค่าธรรมเนียมแล้วชอบที่จะตรวจเอกสารซึ่งนายทะเบียนเก็บรักษาไว้ หรือจะขอให้นายทะเบียนทำใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือจะขอให้คัดสำเนาหรือเนื้อความในเอกสารพร้อมคำรับรองว่าถูกต้องมอบให้ก็ได้ อันเป็นการให้สิทธิกับผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น รวมทั้งบุคคลภายนอกในการขอตรวจหรือขอคัดสำเนาเอกสารที่นายทะเบียนเก็บรักษาไว้ได้ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งในทางธุรกิจหรือในการดำเนินอรรถคดี กล่าวคือ การจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น รวมทั้งบุคคลภายนอก ในกรณีที่ทำให้ทราบถึงรายการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๐๗๘^๒ และมาตรา ๑๐๙๘^๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันได้แก่ ชื่อห้างหุ้นส่วน

^๑มาตรา ๑๐๒๐ บุคคลทุกคน เมื่อได้เสียค่าธรรมเนียมตามกำหนดในกฎข้อบังคับของรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงแล้ว ชอบที่จะตรวจเอกสารซึ่งนายทะเบียนเก็บรักษาไว้ได้ หรือจะขอให้นายทะเบียนทำใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทใด ๆ ให้ก็ได้ หรือจะขอให้คัดสำเนาหรือเนื้อความในเอกสารฉบับใด ๆ พร้อมด้วยคำรับรองว่าถูกต้องมอบให้ก็ได้

^๒มาตรา ๑๐๗๘ อันห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น ท่านบังคับว่าต้องจดทะเบียน

การลงทะเบียนนั้น ต้องมีรายการดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ชื่อห้างหุ้นส่วน

(๒) ชื่อแถลงความเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด และวัตถุประสงค์ของห้างหุ้นส่วนนั้น

หรือบริษัท วัตถุประสงค์ของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ที่ตั้งสำนักงาน ชื่อ ที่อยู่ และอาชีพของผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น ตลอดจนอำนาจของหุ้นส่วนผู้จัดการหรือความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้น ดังนั้นเอกสารซึ่งนายทะเบียนเก็บรักษาไว้เพื่อให้ประชาชนตรวจ ขอคัดสำเนา และให้คำรับรอง อันหมายถึงเอกสารที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนและเอกสารที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๒๒ กำหนดให้ห้างหุ้นส่วนและบริษัทส่งต่อนายทะเบียน^๔ จึงเป็นเอกสารมหาชน อันแสดงให้เห็นว่ากฎหมายประสงค์ให้ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น รวมทั้งบุคคลภายนอกมีโอกาสกว้างขวางในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่แท้จริงและถูกต้องจากเอกสารที่นายทะเบียนได้เก็บรักษาไว้ เพื่อที่ประชาชนจะปกป้องรักษาสิทธิประโยชน์ของตนได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับไม่มีกฎหมายฉบับใดให้อำนาจแก่กรมพัฒนาธุรกิจการค้าไว้เป็นการเฉพาะในการทำลายต้นฉบับเอกสารดังกล่าว และเอกสารที่จัดเก็บไว้ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่มีกฎหมายกำหนดรับรองสถานะให้มีฐานะเทียบเท่าเอกสารต้นฉบับแต่อย่างใด ดังนั้น แม้กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้จัดเก็บรักษาต้นฉบับเอกสารที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนและเอกสารที่กฎหมายบัญญัติให้ห้างหุ้นส่วนและบริษัทส่งต่อนายทะเบียนและเอกสารตามกฎหมายอื่นที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้ามีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น เอกสารทางทะเบียนบริษัทมหาชนจำกัด เอกสารเกี่ยวกับการจดทะเบียนพาณิชย์ ฯลฯ ไว้ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แล้วก็ตาม กรมพัฒนาธุรกิจการค้าก็ไม่สามารถทำลายต้นฉบับเอกสารดังกล่าวได้

(๓) ที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่และสำนักงานสาขาทั้งปวง

(๔) ชื่อ ยี่ห้อ สำนัก และอาชีพของผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด และจำนวนเงินซึ่งเขาเหล่านั้นได้ลงทุนด้วยในห้างหุ้นส่วน

(๕) ชื่อ ยี่ห้อ สำนัก และอาชีพของผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด

(๖) ชื่อหุ้นส่วนผู้จัดการ

(๗) ถ้ามีข้อจำกัดอำนาจหุ้นส่วนผู้จัดการอันจะผูกพันห้างหุ้นส่วนนั้นประการใดให้ลงไว้ด้วย

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๑๐๙๘ หนังสือบริคณห์สนธินั้น ต้องมีรายการดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ชื่อบริษัทอันคิดจะตั้งขึ้น ซึ่งต้องมีคำว่า “จำกัด” ไว้ปลายชื่อนั้นด้วยเสมอไป

(๒) ที่สำนักงานของบริษัทซึ่งบอกทะเบียนนั้นจะตั้งอยู่ ณ ที่ใดในพระราชอาณาเขต

(๓) วัตถุประสงค์ทั้งหลายของบริษัท

(๔) ถ้อยคำสำคัญว่า ความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นและมีจำกัด

(๕) จำนวนทุนเรือนหุ้นซึ่งบริษัทคิดกำหนดจะจดทะเบียนแบ่งออกเป็นหุ้นมีมูลค่ากำหนด

หุ้นละเท่าไร

(๖) ชื่อ สำนัก อาชีพ และลายมือชื่อของบรรดาผู้เริ่มก่อการ ทั้งจำนวนหุ้นซึ่งต่างคนต่างเข้าซื้อไว้คนละเท่าใด

บันทึก เรื่อง การเก็บรักษาเอกสารของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามมาตรา ๑๐๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๖๐๑/๙๓๔ ลงวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๓๐ ถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (เรื่องเสร็จที่ ๑๘๘/๒๕๓๐)

ประเด็นที่สอง เห็นว่า เมื่อได้วินิจฉัยแล้วว่ากรมพัฒนาธุรกิจการค้าไม่สามารถ
ทำลายต้นฉบับเอกสารดังกล่าวได้ จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้อีก

(ลงชื่อ) พรทิพย์ จาละ

(คุณพรทิพย์ จาละ)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘